

Η νεκρόπολη του Δίου

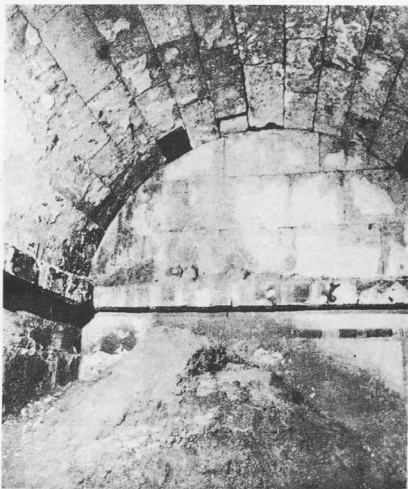
Δεν είναι ακόμη γνωστά τα όρια της νεκρόπολης του Δίου. Βέβαιο είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος του αρχαίου νεκροταφείου καλύπτεται από το χωριό Καρίτσα και τα αγροτεμάχια ανάμεσα στο χωριό και το βόρειο τείχος του Δίου. Εδώ βρέθηκε εντοχισμένη η ταφική στήλη των μέσων του 5ου αι. π.Χ., με παράσταση νεαρής κοπέλας, για να αναφέρουμε ένα από τα πρωιμότερα δείγματα χρήσης του νεκροταφείου. Στην ίδια περιοχή ανασκάφηκε ο πεσσός με το όνομα του Θεοτίμου Παρμένωνος του τέλους του 5ου αι. π.Χ. καθώς και καλυβίτες τάφοι μέσα σε περιβόλους από ξηρολιθία που χρονολογούνται τον 4ο αι. π.Χ. Δεν λείπουν ούτε οι μακεδονικοί τάφοι α-

πό το βόρειο νεκροταφείο ούτε φυσικά οι τάφοι των αυτοκρατορικών χρόνων και της παλαιοχριστιανικής περιόδου. Αραιό φαίνεται να είναι το νεκροταφείο προς δυσμάς. Οι τάφοι ανήκουν κυρίως στον 4ο αι. και τα ελληνιστικά χρόνια. Αμέσως έξω από το νότιο τείχος, και συγκεκριμένα κοντά στο δυτικό του τμήμα, βρίσκεται ένα εξαιρετικά πυκνό πρώιμο χριστιανικό νεκροταφείο, με το οποίο πιθανότατα σχετίζεται και η εκτός τειχών παλαιοχριστιανική βασιλική του 4ου ή 5ου αι. μ.Χ. Τέλος παρατηρήθηκε κατά την ανασκαφή του τείχους ένας συνωστισμός τάφων των προχωρημένων αυτοκρατορικών και των παλαιοχριστιανικών χρόνων. Ένα μεγάλο μέρος

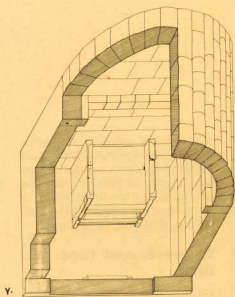
των ταφικών μνημείων, ιδίως των βωμών, ξαναχρησιμοποιήθηκε ως οικοδομικό υλικό για το χτίσιμο του τείχους το δεύτερο μισό του 3ου αι. μ.Χ., όταν απειλήθηκε το Δίον, όπως και οι άλλες ελληνικές πόλεις, από τους βαρβάρους.

Οι μακεδονικοί τάφοι του Δίου

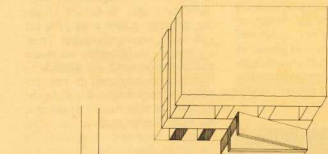
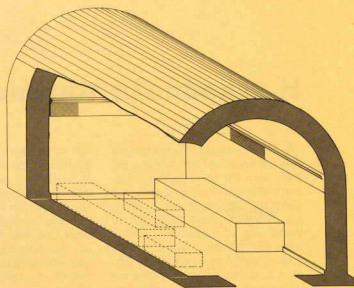
Ι. Το 1929 βρέθηκε και ανασκάφηκε από τον Γ. Σωτηριάδη σε μικρή απόσταση από το δυτικό τείχος της αρχαίας πόλης ο πρώτος μακεδονικός τάφος του Δίου. Ήταν το πρώτο «τυμβοειδές κύρτωμα του εδάφους κατά την έξοδον εκ της πόλεως» που τράβηξε την προσοχή του ανασκαφέα. Ο τάφος της πρόσοψης είχε λευκό επίχρισμα και ήταν διακοσμημένος στο πάνω μέρος με τρίλυφα και μετόπες. Το τριγωνικό αέτωμα αποτελούσε την επίστεψή του. Στο θυραίο άνοιγμα δεν υπήρχαν θυροφύλλα. Τέσσερις μεγάλοι γωνιασμένοι λίθοι, τοποθετημένοι ο ένας πάνω στον άλλο, έφραζαν την είσοδο. Ο προθάλαμος του τάφου είχε από δύο ιωνικούς ημικίονες, που πλαίσιωναν καθένα από τα δύο θυραία ανοίγματα του, και από δύο τέταρτα ιωνικών κιόνων σε καθεμία από τις τέσσερις γωνιές του. Με ζωφόρο κόκκινο χρώμα είχαν ζωγραφιστεί οι ταινίες, τα κυμάτια και τα ανθέμια των αρχιτεκτονικών μελών. Η στέγασση του χώρου αυτού δεν έγινε με καμάρα αλλά με πλάκες που τοποθετήθηκαν πάνω σε οριζόντια λίθινα δοκάρια. Έχοντας φαίνεται πείρα των στατικών προβλημάτων μιας τέτοιας κάλυψης, τοποθέτησαν άλλη μια στρώση με δοκάρια και πλάκες πάνω από την προηγούμενη. Ανοίγοντας κανείς τη μαρμαρίνη πόρτα περνούσε από τον προθάλαμο στο νεκρικό θάλαμο. Στη μέση βρισκόταν ένα μεγάλο μαρμαρίνο κρεβάτι, το φαρδύτερο που ξέρουμε ως τώρα, το οποίο ήταν διακοσμημένο με ζωγραφιστά γεωμετρικά σχήματα, με ανθέμια και με την παράσταση μιας ιππικής μάχης. Η ζωγραφική αποτύπωση που δημοσίευσε ο ανασκαφέας επιτρέπει να μιλήσουμε για υψηλής ποιότητας καλλιτεχνική σύνθεση. Η καμάρα του θα-

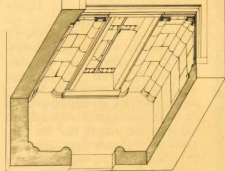
Μακεδονικός τάφος Ι. Ο νεκρικός θάλαμος τη στιγμή της είσοδου του ανασκαφέα στο εσωτερικό του. Ο κωνικός όγκος στο μέσο προέρχεται από τα χρώματα που έπεσαν από το άνοιγμα των τυμβωρύχων στην καμάρα.

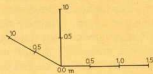
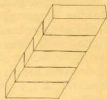
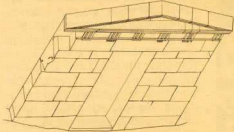
γ.

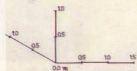
β.

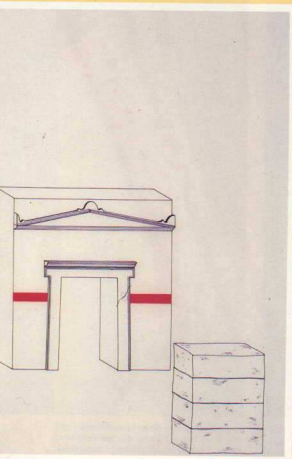
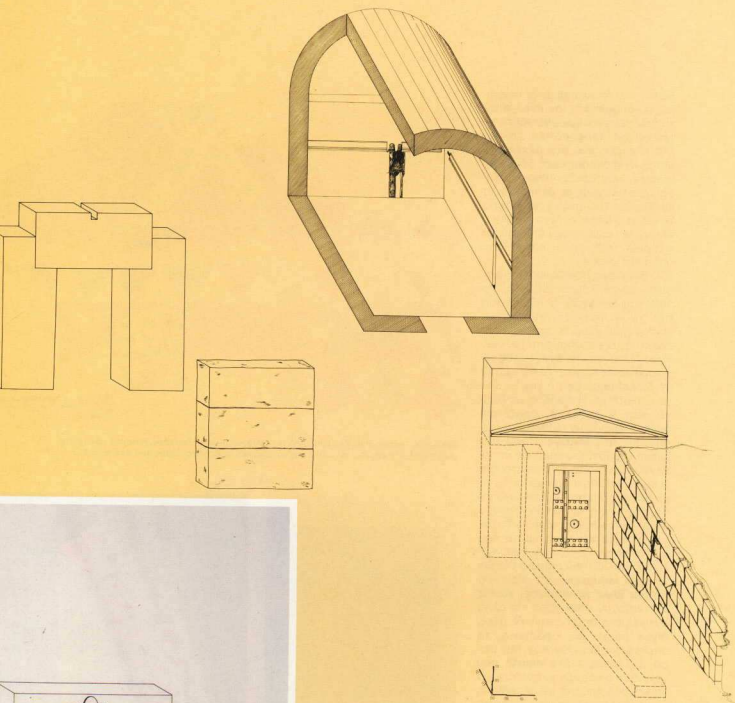
α.

Αξονομετρικό σχέδιο και τομή του μακεδονικού τάφου III.

Ο μονοθάλαμος μακεδονικός τάφος II. Αναπαράσταση.

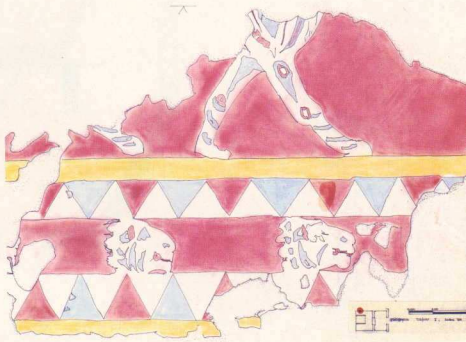

Αξονομετρικό σχέδιο και τομή του μακεδονικού τάφου IV.

λάμου, απ' όπου μπήκαν οι τυμβωρύχοι και σύλησαν τον τάφο, ήταν επιχρισμένη και χρωματισμένη κίτρινη μ' ένα πορφύρο πλαίσιο στις δύο πλευρές, ενώ στις άλλες δύο υπήρχαν διακοσμητικές ζώνες με πομπές λιονταριών. Ένας πολύχρωμος πλοχμός με άνθη, φύλλα και ταινίες τριγύριζε χαμηλότερα το νεκρικό θάλαμο. Λίγο πιο ψηλά σώζονται τμήματα των σιδερένιων καρφιών απ' όπου κρεμούσαν όπλα και σκεύη.

II. Ο δεύτερος μακεδονικός τάφος είναι μονοθάλαμος. Βρέθηκε το 1953 (και σκάφτηκε το 1955) μέσα στο χωριό Καρίτσα, στα βόρεια του αρχαίου Δίου. Η πρόσοψη του τάφου ήταν επιχρισμένη. Το περίθυρο δηλώνεται με ανάγλυφες και χρωματιστές ταινίες. Το αέτωμα είχε διακοσμημένες τις γωνίες του με ακρωτήρια. Η είσοδος, με ξύλινο ίσως θυρόφυλλα, φραζόταν, όπως συνήθως, με τέσσερις γωνιασμένους παρδάλιους. Πάνω στο λιθίνο κρεβάτι του θαλάμου υπήρχαν λείψανα από το σκελετό του νεκρού. Από τα κτερίσματα και το μέγεθος των οστών συμπεραίνεται ότι ο νεκρός ήταν ένα πολύ νεαρό άτομο, πιθανόν ένα κορίτσι. Το σημαντικότερο από τα ευρήματα, που δεν ήταν πλούσια, είναι ένα γυάλινο κύπελλο, που σήμερα εκτίθεται στο Μουσείο του Δίου. Θα πρέπει ίσως να υποθέσει κανείς ότι υπήρχαν στον τάφο και άλλα αντικείμενα από οργανικές ύλες, όπως ρούχα και υφάσματα, τα οποία όμως δεν σώθηκαν. Μια σειρά από καρφιά στο σημείο που γεννιέται η καμάρα χρησίμευε για να κρεμάσουν από κει γιρλάντες με λουλουδία και ταινίες. Το πάτωμα του τάφου αποτελείται από χρωματιστά βότσαλα.

III. Ο τρίτος μακεδονικός τάφος βρέθηκε το 1955 (σκάφτηκε το 1956) κοντά στον τάφο I. Σκεπάστηκε για προστασία και ανοίχτηκε πάλι πρόσφατα για μελέτη και για να γίνει επισκέψιμος. Έχει απλή πρόσοψη μ' ένα γιγαντιαίο υπέρθυρο. Και σ' αυτή την περίπτωση το άνοιγμα φραζόταν από γωνιασμένες πέτρες. Είναι μονοθάλαμος και στο εσωτερικό του υπήρχε ένα χτιστό κρεβάτι και 3 βάθρα διαφόρων μεγεθών, που τοποθετήθηκαν ίσως αργότερα για άλλες τάφες. Τα εσωτερικά κοινάματα του τάφου είχαν έγχρωμες ταινίες.

Σπάρταμα ζωγραφιστής ζωόφρου από το μακεδονικό τάφο I του Δίου. Η πομπή των λιονταριών θυμίζει παρόμοιες παραστάσεις σε ακιβή υφάσματα. Τέλος του 4ου αι. π.Χ.

Ταφικός πεσσός από το βόρειο νεκροταφείο του Δίου. Το κάτω τμήμα του μνημείου φυτεύσαν στο γόμο. Φέρει επιγραφή με γράμματα της κλασικής εποχής: ΘΕΟΤΙΜΟΣ ΠΑΡΜΕΝΩΝΟΣ. Τέλος 5ου αι. π.Χ.

Ταφική στήλη των παλαιохριστιανικών χρόνων 4/5ου αι. μ.Χ. Τα ονόματα των νεκρών είναι Αναθόσιος και Μακεδόνιος ή Μακεδόνις.

Ταφικός βωμός που βρέθηκε εντοιχισμένος στην περιοχή της βόρειας πύλης του κεντρικού δρόμου. Το μνημείο το έστησε η Δομετία για το γιο της Παύλο. Στα κάτω μέρος του πίνακα εικονίζεται ένα σκυλάκι και αναγράφεται το όνομά του: Μουλίκαν, που σημαίνει ημιονήγος.

Στήλη νεαρής κοπέλας από το βόρειο νεκροταφείο του Διου. Χαριτωμένο έργο με επιδράσεις από τη νησιωτική ιωνική τέχνη. Μέσα του 5ου αι. π.Χ. (βλ. Θεοδοσία Στεφανίδου - Τιβέριου, ΑΔ 30, 1975, σ. 35 κ.ε. - Μελέτες).

IV. Πρόκειται για τον τάφο που βρισκόταν κάτω από τον τύμβο, στα δυτικά της Καρίτσας. Εντοπίστηκε στην ανατολική πλευρά του τύμβου και σκάφτηκε το 1980. Σε αντίθεση με τους τρεις προηγούμενους, ο τάφος IV έχει κτιστή πρόσβαση: δύο αναλημματικοί τοίχοι, δηλαδή, πλασιώνουν το διάδρομο, ή, πιο σωστά, το «δρόμο» που οδηγεί στην είσοδο του ταφικού μνημείου, και φυσικά κρύβουν ένα τμήμα από την πρόσοψή του. Τα θυροφύλλα της εισόδου, από γκριζωπό μάρμαρο, στέκονταν όρθια, προφυλαγμένα από τις παρόπετρες που έφραζαν την είσοδο. Το αέτωμα της πρόσοψης ήταν δουλεμένο πάνω σ' ένα στηθαίο και όλη η πρόσοψη ήταν περασμένη με λευκό κονίαμα. Ακριβώς μπροστά από το κατώφλι της εισόδου βρέθηκε θρυμματισμένο ένα αγγείο, που περιείχε υπολείμματα οστών, δύο μικρά χρυσά σκουλαρίκια και ένα χρυσό δαχτυλίδι με παράσταση μικρού φτερωτού Έρωτα που κάβεται πάνω σ' ένα βωμό. Ο μονοθάλαμος τάφος είχε εσωτερικά λευκά και χρωματιστά κονιάματα και στα δεξιά βαθιές υποδοχές στον τοίχο, οι οποίες αντιστοιχούν στις διαστάσεις ενός κρεβατιού. Πιθανότατα ήταν το ξύλινο, ειδικά για την περίπτωση αυτή κατασκευασμένο, κρεβάτι του νεκρού, που στερεωνόταν στους δύο τοίχους του τάφου. Από τη διακόσμηση αυτού του νεκρικού κρεβατιού προέρχονται τα κομμάτια από ελεφαντόδοντο που βρέθηκαν μέσα στα χώματα του τάφου και εικονίζουν μέλη από ανθρώπους και άλογα. Ο τάφος συλήθηκε στην αρχαιότητα. Οι τυμβωρύχοι έοκαψαν ένα βαθύ λαγούμι από την κορυφή της τούμπας, έφτασαν στην κάμαρα, αφαίρεσαν ένα θολίτη και μήγκαν μέσα στο μνημείο. Όπως συμπεραίνει κανείς από τον τρόπο της σύλησης, οι τυμβωρύχοι ήταν γνώστες της αρχιτεκτονικής και των κατασκευαστικών λεπτομερειών του μακεδονικού τάφου. Ένα χάλκινο νόμισμα του Φιλίππου Ε' που βρέθηκε στο εσωτερικό του τάφου αλλά και άλλες χρονολογικές ενδείξεις συνηγορούν για την τοποθέτηση του τάφου στα χρόνια γύρω στο 200 π.Χ. Δεξιά και αριστερά από τον ταφικό δρόμο βρέθηκαν δυο κιβωτιόσχημοι τάφοι νεαρών κοριτσιών, περίπου σύγχρονοι και με αρκετά αξιόλογα κυρίως χρυσά κοσμήματα.